

Колодяжна В. О.
аспірантка

Сумського національного аграрного університету

Kolodiazhna Viktoriia
Postgraduate Student
Sumy National Agrarian University

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРАФТОВОГО ВИРОБНИЦТВА АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Анотація. У статті розглянуті особливості крафтового виробництва аграрної продукції в сучасних умовах господарювання. Акцентовано увагу на основні споживчі тенденції, які підвищують зацікавленість до крафтової продукції. Висвітлені основні переваги крафтового виробництва у порівнянні з інтенсивними технологіями сільського господарства. Охарактеризовані основні технології крафтового виробництва аграрної продукції: органічне землеробство, агро-екологія, ручна праця, малі масштаби виробництва, використання місцевих ресурсів. Акцентовано увагу на дослідженні світових тенденцій ринку крафтової або ремісничої сільськогосподарської продукції, та впливу цих тенденцій на розвиток малих сільськогосподарських товаровиробників. Придлено увагу впливу крафтового виробництва аграрної продукції на збільшення зайнятості в сільській місцевості. Охарактеризовані основні переваги та недоліки крафтового виробництва аграрної продукції. Досліджені економічні чинники впливу на крафтове виробництво аграрної продукції. Відображений вплив крафтового виробництва аграрної продукції на розвиток супутніх галузей економіки. Зроблено висновок про актуальність крафтового виробництва аграрної продукції, яке може стати додатковим джерелом доходу для місцевих підприємців та сприяти створенню нових робочих місць у сільській місцевості.

Ключові слова: крафтове виробництво, крафтова продукція, сільськогосподарська продукція, традиційне виробництво, аграрний сектор, мале підприємництво, технології виробництва, сільські території, розвиток.

Постановка проблеми. Виробництво крафтової продукції по недалекій перспективі може стати потужним інструментом для розвитку місцевого підприємництва в різних регіонах України. Крафтове виробництво зазвичай ґрунтується на невеликих масштабах, що робить його більш доступним для місцевих підприємців, ніж масове виробництво. Крім того, виробництво крафтової продукції потребує великої кількості ручної праці, що може створити нові робочі місця та допомогти розвивати окремо взяті територіальну громаду.

Ще одним важливим фактором є те, що крафтове виробництво може стати додатковим джерелом доходу для місцевих малих та мікро виробників. Наприклад, якщо фермер може виробляти високоякісний сир або вино, він може продавати його за вищою ціною, ніж стандартну продукцію, і отримувати більший дохід. Це може стати стимулом для місцевих підприємців і власників домогосподарств розвивати свій власний бізнес та збільшувати обсяги виробництва крафтової продукції.

Крім того, виробництво крафтової продукції може сприяти розвитку туризму та створенню нових туристичних маршрутів, що також може стати новим джерелом доходу для місцевої громади. Наприклад, туристи можуть відвідати ферму, на якій виробляють крафтові сири, і скуштувати їх, що може стати додатковим прибутком для фермера та залученням нових туристів у регіон.

Загалом, крафтове виробництво аграрної продукції може стати потужним інструментом для розвитку місцевого підприємництва, стимулювати творення нових робочих місць і збільшення доходів місцевої громади.

Але існує і вкрай велика кількість питань, що стосуються виробництва крафтових видів продукції, на які відповідь ще повинні дати провідні вчені у галузі технологій виробництва, сільського господарства та сільських територій. До таких питань відносимо питання технологій виробництва крафтової сільськогосподарської продукції,

її якості, економічних та соціальних аспектів, особливо, в площині сталого розвитку, а також питання маркетингу та реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку крафтового виробництва аграрної продукції є актуальною темою серед дослідників, експертів та підприємців як нашої держави, так і закордонних фахівців. Такі вітчизняні науковці, як О.Ю. Дудчик, М.В. Яренчак, Л.Н. Бабінян [2], В.В. Корнілова, Н.В. Корнілова [5], І.В. Осадчук, С.Ю. Боліла, Н.В. Кириченко [7], присвятили свої наукові праці розвитку малого підприємництва та виробництва на його основі крафтової аграрної продукції. Аналогічні дослідження відображені в працях закордонних дослідників, таких як А.Д. Алонсо, Дж. Норткот [1], Дж. Кларк [4], Б.Д. Пайн, Д.Х. Гілмор [8], Г. Паксон [9]. Проте питання становлення та розвитку крафтового виробництва потребують подальших більш глибоких досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення аспектів розвитку крафтового виробництва сільськогосподарської продукції, визначення основних технологічних особливостей, переваг та недоліків, дослідження економічних чинників впливу на крафтове виробництво, а також дослідження впливу крафтового виробництва на розвиток інших галузей економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробництво крафтової сільськогосподарської продукції є досить актуальним у сучасних умовах господарювання в Україні з кількох причин. По-перше, це пов'язано зі зростаючим інтересом до екологічно чистої та якісної продукції. Крафтову сільськогосподарську продукцію виробляють у малих масштабах із застосуванням натуральних і органічних методів, що робить її здоровішою та екологічно безпечнішою. Це особливо важливо в умовах підвищеного забруднення довкілля та проблем із використанням пестицидів і гормонів росту в промисловому сільському

господарстві. По-друге, крафтова сільськогосподарська продукція сприяє збереженню традицій і культурних особливостей різних регіонів нашої держави. Виробництво крафтової продукції часто пов'язане з використанням регіональних рецептів і технологій, які передаються з покоління в покоління. По-третє, крафтова сільськогосподарська продукція може стати вигідним напрямком для малого та середнього бізнесу, що сприяє розвитку економіки регіону, а також сприяє створенню нових робочих місць. Також крафтові продукти мають високу додану вартість, що робить їх виробництво вигідним і прибутковим. Таким чином, виробництво крафтової сільськогосподарської продукції може стати одним із чинників, що сприяють розв'язанню екологічних проблем, збереженню культурних традицій і розвитку економіки як територіальних громад, так і держави в цілому [7].

До супутніх питань, на які також необхідно акцентувати увагу при виробництві крафтової продукції, відносимо:

– технології виробництва – вивчення процесів посіву, вирощування, збирання, оброблення та зберігання продукції, а також використання різноманітних інструментів і техніки в процесі виробництва;

– якості продукції – дослідження властивостей крафтової сільськогосподарської продукції, таких як смак, аромат, поживна цінність та екологічна безпека, а також порівняння її з продукцією, виробленою промисловими методами.

– економічних та соціальних аспектів – дослідження впливу виробництва крафтової сільськогосподарської продукції на економіку та суспільство, тобто створення нових робочих місць, розвиток місцевих громад та підвищення доходів населення;

– маркетингу і реалізації – дослідження маркетингових стратегій і методів просування крафтової сільськогосподарської продукції на ринку, зокрема вивчення споживчих переваг і поведінки споживачів такого виду продукції.

В цілому можемо зазначити, що крафтова сільськогосподарська продукція – це широкий спектр різноманітних товарів, які виробляють у малих масштабах із використан-

ням традиційних методів і технологій. Такі технології ґрунтуються на використанні натуральних і органічних методів вирощування та виробництва продукції, а також на традиційних знаннях і досвіді місцевих фермерів (рис. 1).

Використання таких методів виробництва продукції надає змогу отримувати продукцію високої якості, зберігати традиції та культуру виробництва, а також знижувати негативний вплив на навколишнє середовище.

Крім того, крафтове виробництво аграрної продукції включає в себе інновації та експерименти, спрямовані на поліпшення якості продукції, оптимізацію виробництва і розвиток нових ринків збуту. Останнім часом дедалі більша кількість споживачів віддає перевагу натуральним та екологічно чистим продуктам, що робить крафтове виробництво аграрної продукції актуальним і затребуваним напрямком розвитку сільського господарства [6].

Традиційні методи крафтового виробництва аграрної продукції базуються на використанні ручної праці, натуральних інгредієнтів, традиційних рецептів і методів обробки сировини. Такі методи виробництва використовуються вже багато років і допомагають зберегти культуру виробництва, зберегти національну ідентичність і забезпечити високу якість продукції. У рамках традиційних методів виробництва використовуються безліч прийомів, наприклад, сезонне використання інгредієнтів, виробництво продукції в невеликих партіях і збір окремих сортів і видів рослинної продукції [7].

При цьому сучасні підходи до крафтового виробництва аграрної продукції ґрунтуються на використанні новітніх технологій і наукових досліджень. Вони дають змогу поліпшити якість продукції, прискорити виробничі процеси та знизити витрати на виробництво. Наприклад, для поліпшення якості продукції використовуються нові методи вирощування рослин, обробки ґрунту, контролю вологості та температури. Для прискорення виробничих процесів використовують спеціальні машини, обладнання та комп'ютерне програмне забезпечення.

Незважаючи на те, що сучасні підходи до крафтового виробництва аграрної продукції є важливим елементом

Рис. 1. Основні технології крафтового виробництва аграрної продукції

Джерело: побудовано автором з використанням [2; 6; 7]

розвитку цієї галузі, багато виробників продукції залишаються вірними традиційним методам виробництва, оскільки вони вважають, що це дає змогу зберегти унікальний смак і якість продукції. Крім того, багато споживачів віддають перевагу натуральним продуктам, які виробляються за допомогою традиційних методів, без використання хімічних добавок і добрив.

Таким чином, традиційні методи та сучасні підходи до крафтового виробництва аграрної продукції мають свої переваги. Традиційні методи виробництва забезпечують високу якість продукції, але вони не завжди дають змогу задовольнити зростаючий попит на продукцію, оскільки такий метод виробництва не має високої продуктивності та масштабованості. Сучасні підходи до крафтового виробництва аграрної продукції дають змогу підвищити продуктивність і масштабованість виробництва, що зі свого боку забезпечує вищий прибуток.

Проте сучасні методи крафтового виробництва аграрної продукції також мають свої недоліки. Вони можуть призвести до втрати унікальності та якості продукції, оскільки використання нових технологій може зробити продукцію більш стандартизованою та масовою. Крім того, використання нових технологій може призвести до негативного впливу на навколишнє середовище, якщо не враховувати екологічні наслідки використання нових методів.

Досліджуючи світові тенденції ринку крафтової або ремісничої сільськогосподарської продукції слід зазначити, що за останні кілька десятиліть в аграрному секторі високорозвинених країн відбулися кардинальні зміни як у структурі конкурентного середовища, так і в рівні спеціалізації, необхідній для конкуренції на традиційних сільськогосподарських ринках. Як у США, так і в Європі кількість фермерських господарств різко скоротилася, а розмір окремих господарств збільшився, оскільки сільськогосподарські угіддя та харчова промисловість стають все більш індустріалізованими та комерціалізованими [3]. Менш масштабні та диверсифіковані операції витісняються, оскільки прибутковість таких операцій знижується [10].

Малі фермерські господарства, які намагаються вижити в цих умовах, опиняються перед вибором: продовжувати продавати свою продукцію на товарному ринку, де основною конкурентною перевагою є економія на масштабах виробництва, або почати продавати свою продукцію як нетоварну продукцію чи продукцію з доданою вартістю [1; 4]. Хоча ця стратегія має потенціал для збільшення прибутковості для малих виробників, які вирішили залишитися малими, вона також вимагає додаткових знань, ресурсів та здібностей [4, с. 215].

Коли дрібний фермер переходить від спрощеного процесу продажу до більш складного і специфічного ринку крафтових продуктів з доданою вартістю, він змушений виконувати всі функції великої корпорації з нескінченно малою часткою часу, ресурсів чи досвіду. Нещодавні дослідження продемонстрували, що цей розрив у знаннях, навичках та ресурсах, необхідних для виявлення та творчого задоволення потреб споживачів, є основною проблемою для дрібних фермерів та ремісничих і кустарних виробників харчових продуктів [8; 10].

Дрібні фермери, крафтові та ремісничі виробники продуктів харчування мають унікальну можливість творчо підходити до дизайну та позиціонування своєї продукції. Менші та більш гнучкі виробники мають більше можливостей для створення ідей, прототипів та швидкої реалізації. Малі виробники, які добре знають як виробничий процес, так і споживача, повинні мати можливість ефективно використовувати ці унікальні знання. Нарешті, багатьох малих сільськогосподарських та ремісничих виробників

харчових продуктів приваблює робота, яку вони виконують, з тих самих або схожих причин, з яких споживачі шукають нетрадиційні харчові продукти: бажання жити і споживати більш натуральні продукти, бажання вшанувати минуле і зберегти сільськогосподарські традиції, прагнення жити більш цілісно і здорово. Ці виробники можуть краще співпереживати своїм цільовим ринкам. Споживачі все частіше звертають увагу на продукти не через те, як саме вони працюють, а через досвід, який споживач отримує під час споживання [8].

У своєму ґрунтовному дослідженні крафтового сиру Гізер Паксон посилається на складний зріз економічних і соціальних цінностей, які лежать в основі дрібносерійного сироваріння, «економіку почуттів», і зазначає, що ця економіка «вказує на культурні, емоційні, етичні та політичні диспозиції, які мотивують людей брати на себе економічний ризик і виснажливу працю з виготовлення сиру невеликими партіями з використанням мінімальних технологій. Ці настрої є багатогранними [9]. Економіці почуттів притаманне розуміння цінностей, які мотивують виробника виконувати роботу, і ці цінності значною мірою пов'язують виробництво з ширшими соціальними та екологічними сферами. Паксон виявив, що ремісники-сировари займаються цією роботою з таких причин, це: виробництво високоякісної продукції, збереження місцевих ринків, підтримка молочної промисловості та створення екологічно, соціально та фінансово стійкого бізнесу [9].

Порівняння традиційних методів і сучасних підходів до крафтового виробництва аграрної продукції дає змогу краще зрозуміти переваги та недоліки кожного методу (табл. 1).

Таким чином, крафтове виробництво аграрної продукції має свої переваги та недоліки, і, як правило, не може повністю замінити масове виробництво. Однак, крафтове виробництво може бути важливим доповненням до масового виробництва, надаючи унікальну продукцію високої якості для поціновувачів і сприяючи розвитку місцевих економік.

Економічні аспекти крафтового виробництва аграрної продукції мають свої особливості. Попри те, що крафтове виробництво може бути дорожчим у виробничому плані, воно може забезпечити певні переваги та вигоди. По-перше, крафтове виробництво аграрної продукції часто пов'язане з розвитком місцевих економік. Крафтові виробники часто обирають місце виробництва ближче до ринку збуту продукції, що може сприяти розвитку місцевого підприємництва та сприяти створенню нових робочих місць. По-друге, крафтове виробництво аграрної продукції може створити додаткову цінність продукції та збільшити її вартість. Це може бути зумовлено використанням високоякісних інгредієнтів, унікальних технологій виробництва та орієнтації на певний сегмент ринку. Це дає змогу виробникам отримувати вищу ціну за продукцію, що може компенсувати високі витрати на виробництво. По-третє, крафтове виробництво аграрної продукції може мати певну соціальну цінність. Крафтові виробники часто прагнуть зберегти традиційні методи виробництва і використовувати місцеві інгредієнти, що може допомогти зберегти культурну спадщину регіону. Крім того, крафтове виробництво може бути пов'язане з більш екологічно чистими методами виробництва і більш відповідальним використанням природних ресурсів [5; 6].

Крафтове виробництво аграрної продукції може зазнавати впливу низки економічних чинників, що впливають на виробництво, збут і рентабельність продукції (табл. 2).

Крафтове виробництво аграрної продукції може сприяти розвитку кількох галузей паралельно (табл. 3).

Таблиця 1

Переваги та недоліки крафтового виробництва аграрної продукції

Переваги		Недоліки	
Назва	Опис	Назва	Опис
Якість продукції	крафтове виробництво зазвичай ґрунтується на традиційних методах, які дають змогу зберегти унікальний смак і якість продукції	Обмеженість виробництва	крафтове виробництво зазвичай має невеликий масштаб, що обмежує його здатність задовольнити зростаючий попит на продукцію
Унікальність продукції	забезпечує можливість виробництва унікальних продуктів, які відрізняються від масових	Висока вартість	зазвичай коштує дорожче, ніж масова продукція, що може бути не привабливо для деяких споживачів
Локальний характер виробництва	сприяє розвитку місцевих економік і просуванню продукції на регіональному та міжнародному ринках	Низька продуктивність	традиційні методи виробництва зазвичай менш ефективні, ніж сучасні методи, що обмежує можливість збільшення виробництва
Екологічна стійкість	традиційні методи, зазвичай менш навантажують навколишнє середовище і дають змогу зберегти біорізноманіття	Обмеженість вибору	пропонує обмежений вибір продукції, що може не задовольняти різноманітні потреби споживачів

Джерело: сформовано автором на основі [2; 7]

Таблиця 2

Економічні чинники впливу на крафтове виробництво аграрної продукції

Назва чинника	Опис впливу
Вартість сировини та інгредієнтів	Ціна на сировину та інгредієнти може сильно впливати на витрати на виробництво крафтової продукції. Крім того, необхідно враховувати сезонність і можливі зміни цін на сировину.
Податкові ставки та правові обмеження	Крафтові виробники повинні відповідати податковим і правовим вимогам. Це може включати в себе додаткові ліцензії, стандарти якості та безпеки тощо.
Конкуренція	Конкуренція на ринку може впливати на попит на продукцію та цінову політику. Крім того, крафтові виробники можуть конкурувати з місцевими виробниками аналогічної продукції.
Маркетинг і просування	Необхідно приділити увагу маркетингу та просуванню продукції, щоб залучити покупців. Це може включати в себе участь у місцевих ярмарках, створення власного сайту та використання соціальних мереж.
Доступ до ринків збуту	Крафтові виробники повинні мати доступ до ринків збуту, щоб реалізувати свою продукцію. Це може включати в себе продаж через магазини, ресторани і прямий продаж кінцевим споживачам.

Джерело: сформовано автором на основі [1; 7; 8]

Таблиця 3

Вплив крафтового виробництва аграрної продукції на розвиток супутніх галузей економіки

Галузь	Вплив крафтового виробництва
Туризм, в т.ч. гастрономічний [5]	Розвиток крафтового виробництва може привабити туристів, які зацікавлені в пізнанні культури та традицій місцевої області. Туристичні компанії та готельний бізнес можуть співпрацювати з виробниками крафтової продукції, щоб надавати туристам можливість відвідати місцевих виробників, ознайомитися з виробництвом та придбати унікальні харчові продукти.
Промисловість	Крафтову продукцію часто упаковують в унікальні упаковки, що відрізняються від стандартних масових упаковок. Це створює потребу в розробці та виробництві крафтових упаковок, що може сприяти розвитку промисловості упаковок.
Логістика і транспорт	Виробники крафтової продукції, як правило, розташовані у віддалених від міст і центрів логістики місцях. Розвиток крафтового виробництва може сприяти розвитку логістичної інфраструктури та послуг, таких як транспортування та зберігання продукції.
Ресторанний бізнес	Крафтову продукцію можна використовувати в ресторанному бізнесі як інгредієнти для страв, що може сприяти розвитку ресторанного бізнесу та підвищити попит на місцеві продукти.
Освіта	Крафтове виробництво може сприяти розвитку освітніх програм і курсів, пов'язаних з аграрною продукцією та виробництвом. Це може сприяти підвищенню рівня знань і навичок серед місцевого населення та сприяти розвитку кадрового потенціалу в цій галузі.

Джерело: сформовано автором на основі [5; 7; 8]

Загалом, крафтове виробництво аграрної продукції є бізнесом, який потребує уваги до економічних чинників, таких як витрати на виробництво, конкуренція, маркетинг та доступ до ринків збуту. Однак, при правильному підході, крафтове виробництво може стати прибутковим і сприяти розвитку місцевого підприємництва.

Висновки з проведеного дослідження. Виходячи з проведеного дослідження, можна стверджувати, що крафтове виробництво аграрної продукції є актуальною тенденцією розвитку сільського господарства, яка орієнтована на вироб-

ництво високоякісної продукції з унікальними смаковими та ароматичними властивостями. При цьому технології крафтового виробництва аграрної продукції розвиваються і вдосконалюються з кожним роком, що дає змогу виробникам створювати більш високоякісні продукти і задовольняти зростаючий попит з боку споживачів. Однією з головних переваг крафтового виробництва аграрної продукції є можливість розвитку місцевого підприємництва та збільшення зайнятості в сільській місцевості. Економічні аспекти крафтового виробництва аграрної продукції охоплюють як мож-

лівість збільшення прибутку для виробників, так і створення нових робочих місць та збільшення доходів місцевих громад. Також слід зазначити, що розвиток крафтового виробництва аграрної продукції може сприяти розвитку суміжних галузей, таких як туризм, ресторанный бізнес, логістика тощо.

Таким чином, розвиток крафтового виробництва аграрної продукції є важливим напрямом розвитку сільськогосподарства, який може стати додатковим джерелом доходу для місцевих підприємців та сприяти створенню нових робочих місць у сільській місцевості.

Список використаних джерел:

1. Duarte Alonso, A. and Northcote, J. Investigating farmers' involvement in value-added activities: A preliminary study from Australia. *British Food Journal*. 2013. Vol. 115. No. 10. P. 1407–1427. DOI: <https://doi.org/10.1108/BFJ-04-2011-0104>
2. Дудчик О.Ю., Яренчак М.В., Бабінян Л.Н. Роль малого та середнього бізнесу в економіці України. *Економіка та управління підприємствами*. 2019. № 6(74). С. 65–70.
3. Евростат. Статистика сільського, лісового та рибного господарства-2018. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-fk-18-001>
4. Кларк Дж. Підприємництво та диверсифікація на англійських фермах: Визначення характеристик підприємницької діяльності та зміни процесів. *Entrep. Reg. Dev.* 2009, 21. P. 213–236. DOI: <https://doi.org/abs/10.1080/08985620802261559>
5. Корнілова В.В., Корнілова Н.В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. URL: www.economy.nayka.com.ua
6. Органічне виробництво в Україні. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
7. Осадчук І.В., Боліла С.Ю., Кириченко Н.В. Розвиток крафтового органічного сімейного фермерства – шлях до подолання безробіття на селі. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: www.economy.nayka.com.ua
8. Пайн Б.Д., Гілмор Д.Х. Економіка досвіду. Кембридж, Массачусетс, США : Гарвардська бізнес-преса, 2011. ISBN 978-1-4221-6197-5
9. Паксон Г. Життя сиру. 1-е вид. Берклі, Каліфорнія, США : Видавництво Каліфорнійського університету, 2013. ISBN 978-0-520-27018-3
10. Служба економічних досліджень USDA. Фермери-початківці та віковий розподіл фермерів. URL: <https://www.ers.usda.gov/topics/farm-economy/beginning-disadvantaged-farmers/beginning-farmers-and-age-distribution-of-farmers/>
11. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно логічних схемах і таблицях) : навч. посіб. Суми : СНАУ, 2020. 220 с.
12. Данько Ю.І., Жмайлов В.М., Блюмська-Данько К.В. Конкурентні засади розвитку інноваційної маркетингової діяльності в аграрній сфері. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 2. С. 48–55.
13. Danko Y., Nifatova O. Agro-sphere determinants of green branding: eco-consumption, loyalty, and price premium. *Palgrave Communications*. 2022. 9(1). 1–9.

References:

1. Duarte Alonso, A. and Northcote, J. (2013) Investigating farmers involvement in value-added activities: A preliminary study from Australia, *British Food Journal*, vol. 115, no. 10, pp. 1407–1427. DOI: <https://doi.org/10.1108/BFJ-04-2011-0104>
2. Dudchik O.Iu., Yarenchak M.V., Babinian L.N. (2019) Rol maloho ta serednoho biznesu v ekonomitsi Ukrainy. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, no. 6(74), pp. 65–70.
3. Ievrostat. Statystyka silskoho, lisovoho ta rybnoho hospodarstva-2018. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-fk-18-001>
4. Klark Dzh. Pidpriemnytstvo ta dyversyfikatsiia na anhlislykykh fermakh: Vyznachennia kharakterystyk pidpriemnytskoi diialnosti ta zminy protsesiv. *Entrep. Reg. Dev.* 2009, 21, pp. 213–236. DOI: <https://doi.org/abs/10.1080/08985620802261559>
5. Kornilova V.V., Kornilova N.V. (2018) Suchasni tendentsii rozvytu hastronomichnoho turyzmu. *Efektivna ekonomika*, no. 2. Available at: www.economy.nayka.com.ua
6. Orhanichne vyrobnytstvo v Ukraini. Informatsiino-analytychnyi portal APK Ukrainy. Available at: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
7. Osadchuk I.V., Bolila S.Iu., Kyrychenko N.V. (2020) Rozvytok kraftovoho orhanichnoho simeinoho fermerstva – shliakh do podolannia bezrobittia na seli. *Efektivna ekonomika*, no. 4. Available at: www.economy.nayka.com.ua
8. Pain B.D., Hilmor, D.Kh. (2011) *Ekonomika dosvidu*. Kembrydzh, Massachusetts, SShA: Harvardska biznes-presa. ISBN 978-1-4221-6197-5
9. Pakson H. (2013) *Zhyttia syru*. 1-e vyd. Berkli, Kaliforniia, SShA: Vydavnytstvo Kaliforniiskoho universytetu. ISBN 978-0-520-27018-3
10. Sluzhba ekonomichnykh doslidzhen USDA. Fermery-pochatktivtsi ta vikovi rozpodil fermeriv. Available at: <https://www.ers.usda.gov/topics/farm-economy/beginning-disadvantaged-farmers/beginning-farmers-and-age-distribution-of-farmers/>
11. Medvid V.Iu., Danko Yu.I., Koblianska I.I. (2020) Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen (u strukturno lohichnykh skhemakh i tablytsiakh): navch. posib. Sumy: SNAU, 220 p.
12. Danko Yu.I., Zhmailov V.M., Bliumska-Danko K.V. (2017) Konkurentni zasady rozvytku innovatsiinoi marketynhovo diialnosti v ahrarnii sferi. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, no. 2, pp. 48–55.
13. Danko, Y., & Nifatova, O. (2022) Agro-sphere determinants of green branding: eco-consumption, loyalty, and price premium. *Palgrave Communications*, 9(1), 1–9.

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF THE RESEARCH
OF CRAFT PRODUCTION OF AGRARIAN PRODUCTS**

Summary. The article examines the peculiarities of craft production of agricultural products in modern economic conditions. Attention is focused on the main consumer trends that increase interest in craft products. The main advantages of craft production in comparison with intensive technologies of agriculture are highlighted. The main technologies of craft production of agricultural products are characterized: organic farming, agroecology, manual labor, small-scale production, use of local resources. Attention is focused on the study of global trends in the market of craft or handicraft agricultural products, and the impact of these trends on the development of small agricultural producers. Attention is paid to the impact of craft production of agricultural products on increasing employment in rural areas. The main advantages and disadvantages of craft production of agricultural products are characterized. The economic factors influencing the craft production of agricultural products were studied. The influence of craft production of agricultural products on the development of related sectors of the economy is reflected. A conclusion was made about the relevance of craft production of agricultural products, which can become an additional source of income for local entrepreneurs and contribute to the creation of new jobs in rural areas.

Key words: craft production, craft products, agricultural products, traditional production, agricultural sector, small business, production technologies, rural areas, development.